

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinței (XI)

[Art. 9: (Cred) „Întru una sfântă, sobornicească și apostolească Biserică”]

1. *Ființa Bisericii.* — Biserica este organul sau așezământul de Dumnezeu întemeiat pentru mîntuirea și sfințirea credincioșilor. Acesta este primul și principalul înțeles al numirii de Biserică; și în acest înțeles este luat cuvîntul bisericii în Simbolul Credinței. După al doilea înțeles al lui, cuvîntul biserică denumește locul de închinare — și, cum se știe, sînt multe asemenea locașuri sfințite — în care se adună credincioșii comunităților creștine la serviciile religioase publice.

Aici vorbim despre Biserică în primul înțeles.

Organ de mîntuire și sfințire, de refacere și întărire a legăturii harice dintre om și Dumnezeu fiind Biserica, ea este, în ființa ei, în același timp și dumnezeiască și omenească: *dumnezeiască*, prin Iisus Hristos, Capul ei niciodată despărțit de ea și pururea viu și activ în ea. Dumnezeu, „mai presus de toate, L-a dat pe Hristos cap al Bisericii” (Efes. 1, 22—23); „Hristos este Capul Bisericii, trupul Său, al cărui Mîntuitor și este” (Efes. 5, 23); trup căruia îi dă și-i întreține viața (Efes. 5, 29; Matei 18, 20), Hristos fiind și izvorul nebiruitei ei puteri spirituale, pînă la sfîrșitul veacurilor (Matei 16, 18; 28, 18, 20); și, totodată, dumnezeiască prin neîntrerupta prezență harică activă a Duhului Sfînt în ea, Duh nedespărțit de Tatăl și de Fiul, temeinicindu-i-se astfel și lipsa ei de greșală (infailibilitatea) în învățatură, în sfințire și în conducerea duhovnicească, fiind astfel „Biserica Dumnezeului celui viu, stîlp și temelie adevărului” (I Tim. 3, 15). Domnul însuși asigură pe Sf. Apostoli de toate acestea: „Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mîngietor vă va da, ca să rămînă cu voi în veac, Duhul Adevărului... voi îl cunoașteți, că rămîne la voi și va fi cu voi... Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate câte v-am spus” (Ioan 14, 16—17, 26). Iar omenească este Biserica prin membrii ei, credincioșii, cu toate cele ce aparțin ființei acestora ca oameni, calitatea de membri,

de mădulare ale ei, adică ale trupului tainic al Domnului, primind-o prin Botez. „Noi, cei mulți, un trup sîntem în Hristos” (Rom. 12, 5); „Oare nu știți că trupurile voastre sînt mădularele lui Hristos?... Căci precum trupul unul este, și are mădulare multe, iar toate mădularele trupului, multe fiind, sînt un trup, așa și Hristos. Pentru că într-un Duh ne-am botezat noi toți, ca să fim un singur trup... și toți la un Duh ne-am adăpat” (I Cor. 6, 15; 12, 12—13); „Este un singur trup și un singur Duh, precum și chemați ați fost la o singură nădejde a chemării voastre” (Efes. 4, 4).

Dumnezeiască și omenească fiind Biserica, ea este în parte nevăzută și în parte văzută, dar ființial una și nedespărțită: *nevăzută*, prin Capul ei, Hristos, prin sălășluirea în ea a Duhului Sfînt care lucrează haric în Sfintele Taine și în ierurgii și, peste tot, plînd toate în Biserică, nevăzută este și unirea mădularelor ei, credincioșii, cu Capul Trupului tainic, Hristos, și tot așa și legătura duhovnicească a credincioșilor între ei, datorită căreia constituie o unitate într-un „singur trup” (I Cor. 12, 13) în Hristos; iar *văzută* este Biserica prin membrii ei, cler și credincioși mireni, prin partea văzută a Sfintelor Taine și ierurgii, prin formulările sinodale ale învățaturii de credință și morale, prin propovăduire și prin orînduire canonică, în extern arătate.

Într-o altă formă dar din același motiv al caracterului divin-uman al Bisericii, adică al teandriei bisericești după care elementul dumnezeiesc și cel omnesc alcătuiesc în Biserică o unitate vie indestructibilă, se cuvine să se sublinieze mai departe că:

a) În Biserică, elementul obiectiv, dumnezeiesc, fundamentează Biserica și asigură viața ei, ea fiind întemeiată de Dumnezeu întrupat, nu de credincioși, care, după întemeiere, intră în ea ca mădulare ale ei, adică ale organismului mîntuitor neîntrerupt asistat de Dumnezeu Duhul Sfînt; dar, totodată, Biserica se constituie și din elementul subiectiv omnesc, adică prin credincioșii

care răspund liber chemării dumnezeiești, învoirea lor devenind și ea astfel element component al Bisericii.

b) Prin elementul (factorul) dumnezeiesc din ea, Biserica este ființial stabilă — însă, evident, nu statică — și desăvîrșită, dar prin elementul omnesc (I Cor. 3, 16—17; 6, 19—20; II Cor. 6, 1; 6, 16), Biserica este în mișcare, este dinamică în sensul de în continuare dezvoltare, în drum numai spre desăvîrșire, anume spre desăvîrșirea Celui din ea, Hristos, înnoindu-se „din zi în zi” (II Cor. 4, 16) și trecînd „din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului” (II Cor. 3, 18), pînă se va ajunge „la starea bărbatului desăvîrșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos” (Efes. 4, 13). Pe această cale de urcuș a Bisericii, credincioșilor ei deși nu străini de păcat (I Ioan 1, 8—10), li se oferă mereu ajutor haric spre înaintare, întrucît, prin Botez, aparțin lui Hristos, fiind astfel „pecetluiti pentru răsumpărare” (Efes. 4, 30), ea, Biserica, păstrîndu-se sfîntă și sfințitoare, „Biserică mărită, neavînd pată sau zbîrcitură” (Efes. 5, 27), prin Hristos în Duhul Sfînt.

c) Calea de urcuș spre desăvîrșire și îndumnezeire, adică ridicarea „din slavă în slavă” (II Cor. 3, 18) în comuniunea cu Sfînta Treime și cu sfinții, începută în Biserica de aici de pe pămînt, continuă și în viața de dincolo, în Biserica din cer. Aceasta înseamnă că între Biserica de aici și cea din cer este o continuitate, iar deosebirea dintre ele constă în caracterul luptător al celei de pe pămînt și în cel triumfător al celei din cer. Biserica de pe pămînt este astfel *luptătoare* („Vrămașul cel din urmă, care va fi nimicit, este moartea” — I Cor. 15, 26), iar cea din cer *triumfătoare*, dar aceeași Biserică, în două stadii, pămîntesc și ceresc, acesta din urmă continuînd în veci, ca viață în Dumnezeu după har.

d) Modelul suprem și izvorul comuniunii bisericești, ca și idealul suprem al acesteia este comuniunea absolută de viață a Persoanelor Sfîntei Treimi (Ioan 17, 21—24), comuniune care, în ordine bisericească, se și numește Biserică veșnică. Iar prima extindere înafară, în realitatea creată, a Bisericii veșnice — totul petrecîndu-se după atotbunătatea și iubirea divină — este comuniunea cu Dumnezeu a lumii spirituale îngerești, aceasta putînd fi numită Biserică îngerească, după care urmează cea dintîi de pe pămînt cuprinzînd pe primii oameni de dinainte de cădere, cea din raiul pămîntesc, ea, comuniunea harică a primilor oameni cu Dumnezeu, putîndu-se astfel numi Biserică paradisiacă. Și întrucît căderea primilor oameni, deși gravă și cu urmări extrem de dureroase, n-a adus totuși ruperea legăturii cu Dumnezeu ci slăbirea acestei legături și alterarea chipului lui Dumnezeu din om, dar nu distrugerea acestui chip, ceea ce ne face cunoscut Descoperirea dumnezeiască a Vechiului Testament, Legea și proorocii, de aceea se poate vorbi despre o biserică a Vechiului Testament. Această biserică este nedepălină dar îndrumătoare spre cea deplină, biserică păstrătoare a credinței în unul Dumnezeu cel viu și vestitoare a făgăduințelor dumnezeiești și susținătoare a nădejzii către Biserică deplină, răsumpărătoare sau mîntuitoare a lui Hristos (Gal 3, 24). Chiar și în păgînism există o oarecare biserică, întrucît Creatorul n-a întrerupt niciodată legătura cu creatura

Pledoarii biblice pentru înfăptuirea unui deziderat al epocii prezente: dezarmarea

Biblia este cartea păcii. Ea învață că toți oamenii sînt plămădiți din același aluat, pe pămîntul care este al meu, al tău, al nostru al tuturor. Ea nu predică înarmarea, care este, de obicei, un preluu al războaielor, pe care Sfînta Scriptură le urgisește și le combate ca pe un rău superlativ.

Pentru credincioși supremul ideal moral este împăcarea cu Dumnezeu, care implică cuprinde și împăcarea cu oamenii.

Pe linia acestor preocupări sînt în Sfînta Scriptură atitudini care pentru panorama lor au devenit celebre. Astfel convins că neînțelegerile dintre oameni întunecă securitatea și stingherește progresul social, patriarhul biblic Avram pune pe Lot în fața alternativei: „Să nu fie ceartă între mine și tine, dacă tu vei apuca-o la stînga, eu voi apuca-o la dreapta, iar de vei apuca-o tu la dreapta, eu voi apuca-o la stînga” (Fac. 13, 8).

Un moment din care rezultă că dezarmarea constituie o problemă majoră a vieții este cazul relatat de Facere 33, 3—4.

Iacob era certat de moarte cu Esau. Între cei doi bărbați, între oamenii unuia și oamenii celuilalt, ciocotea o veche vrăjmășie. Se pregătea o întîlnire armată. Demult, a zis Esau: „se apropie ziua să ucid pe Iacob” (Fac. 27, 11). Iacob însă avea o altă mentalitate. El era stăpînit de convingerea că numai dezarmarea, pacea și prietenia pot înălța spre acel pisc numit om nou. „Iacob vînzînd pe Esau cu cei 400 de oșteni ai lui, a aruncat departe de sine orice armă și ridicîndu-și mîinile ca pentru îmbrățișare a alergat spre Esau și închinîndu-se l-a îmbrățișat și cuprinzîndu-i grumazul, l-a sărutat” (Fac. 33, 3—4). Prin atitudinea sa Iacob a ocazionat să se desprindă adevărul că există o armă mult mai puternică decît sabia: dragostea

și bunăvoința. De acum amîndoi erau atît de bucuroși că nu mai aveau trebuință de a fi protejați de puterea lor armată. Ei au adus la expresie vorba psalmistului: „Mila și adevărul se vor întîmpina, dreptatea și pacea se vor săruta” (Ps. 84, 11).

Într-o splendidă pornire de înfruntare a împăraților, care, de obicei, sînt oameni ai războaielor, Isaia (18, 1) spune cu o voce stînsă de mîhnire: „Vai de tine țară în care sună zăngănit de arme”.

El învață că dezarmarea va deveni o strălucită înfăptuire a omenirii viitoare, cînd în baza unui acord general valabil, oamenii vor înceta a mai fabrica arme de distrugere. Stocurile de arme rămase fără întreținere se vor topi pentru a se fabrica unelte agricole și tehnice: „Atunci vor face săbiile lor fiare de plug și nu va ridica neam împotriva altui neam sabie și nu vor mai învăța a se bate” (Is. 2, 4).

În privința dezarmării proorocul Iezechiel își are optica sa: „Locuitorii ai cetăților — striga el — ieșiți și aprindeți foc, ardeți armele, scuturile, pavăzele, arcurile, săgețile, lăncile și sulilele” (39, 9); „Nu trebuie să se laude cel ce se încinge de război, ci cel ce se descinge” (III Imp. 201, 1).

Aceasta înseamnă că creștinul trebuie să fie un om nou, un om cu responsabilitate socială, el trebuie să vie întru întîmpinarea înarmărilor și a războaielor, prin spiritul de combativitate, prin realizări practice: să bage „sabia în teacă”.

Dezarmarea nu se face de la sine. Trebuie să fie o preocupare permanentă a fiecărui om. Numai schimbarea modului de a gîndi, de a simți și a munci va schimba fața pămîntului, va elibera pe oameni de povara înarmărilor și de buibitul tunurilor.

Pr. prof. Nicolae Neaga

Biserica străbunilor

Au așezat strămoșii trudă peste trudă
Ușori și birne, cruci cioplite-n flori
Și-au pus în el toată sudoarea frunții,
Locaș pentru răgaz în sărbători.

Și cît mai sus s-au străduit să-i puie
Semnul de biruință-al lui Hristos
Ca să unească turla — cerul cu pămîntul
Și să-i ridice-n cer pe cei de jos.

Așa ni l-au lăsat aici străbunii
Modest dar sfînt, iubit și plin
Și tot așa vrem pururi să rămîim
Spre slava Domnului. Amin!

Preot Florian Nechita
Vîma Mare — Maramureș

Sa, ci ea s-a îndepărtat de El, ajungîndu-se în lumea păgînă la o extremă alterare a conținutului revelației primordiale, mergîndu-se pînă la confuzie între Creator și creatură, biserica de acolo fiind steapă, fără rod, dar păstrîndu-se în general credința în existența divinității, ca și conștiința de vinovăție și responsabilitate față de divinitate, oricît de greșit și-ar reprezenta-o. Biserica deplină, însă, Biserica dreptmăritoare și mîntuitoare este

cea „una, sfîntă, sobornicească și apostolească” a lui Hristos, întemeiată de El pe Cruce, făcînd „pace cu Dumnezeu... prin crucea cu care El a omorît vrajba” (Efes. 2, 14—16, 18; F. Ap. 20, 28). Biserica inaugurată social și devenită și văzută în ziua Cincizecimii, la primele Rusalii, prin Pogorîrea Duhului Sfînt și botezul primilor creștini (F. Ap. cap. 2).

Pr. prof. Isidor Todoran

Din valorile tradiționale ale poporului român

Portul popular din Muntenia

Alături de portul din celelalte zone etnografice, prezentate pînă acum (sudul Transilvaniei — Țara Oltului, Mărginimea Sibiului, Pădureni, Orăștie, Valea Jiului —, zona Munților Apuseni, Maramureșul, Țara Crișurilor, Bistrița-Năsăud, Țara Vrancei, Bucovina, Oltenia), un loc aparte îl ocupă costumul popular din Muntenia, cu câteva subzone etnografice distincte, cu specific propriu: Muscelul, Argeșul, Cîmpia Munteniei.

Costumul din Muscel este considerat, alături de cel din Mărginimea Sibiului, ca unul din cele mai frumoase în ansamblul portului popular românesc, acest lucru datorîndu-se, mai ales, aspectului său spectaculos. Frumusețea acestui costum a trezit, de-a lungul secolului al XIX-lea, interesul unor artiști, nume prestigioase pentru pictura românească, așa cum au fost: Carol Pop de Szathmary, Nicolae Grigorescu, Tattarescu și alții, care ne-au lăsat creații remarcabile, în care costumul de Muscel apare cu toate trăsăturile sale caracteristice.

Trebuie să menționăm, de asemenea, faptul că, limitrofă cu Ardealul, zona Muscelului prezintă din punct de vedere etnografic numeroase influențe și chiar elemente etnografice ardelenesti. Așa se face că aici, în Muscel, întîlnim, alături de portul specific zonei, și costumul de tip „ungurene”, purtat și de femei și de bărbați.

Portul popular femeiesc este format din: „cîrpoi” (maramă), țesut în casă sau broboadă din comerț, iie, fotă, brîu, bete, cio-rapi, opinci sau „scarpeți” și, mai rar, papuci. La aceste piese, purtate în timp mai cald, se adaugă iarna haina de dimie albă și cojocul.

Broboada neagră cu ciucuri, purtată zilnic, este procurată din comerț, avînd o importanță mai mică în ansamblul costumului. În schimb marama sau „cîrpoiul” se confecționează din borangic cu ornamente realizate cu bumbac sau mătase, în nuanțe de alb, roșu, albastru, galben sau din fir argintiu sau auriu, realizîndu-se astfel acea notă de „spumos”, de diafan, de delicatețe, ceea ce conferă acestei piese de costum un rafinement și o eleganță deosebite. De fapt acest lucru se explică prin prezența materiei prime — borangicului — care se obține într-o serie de localități specializate în acest sens. Tine-rele fete, chiar și femeile, își mai acoperă capul și cu mica pălărie de fetru, o probabilită influență a sudului Ardealului, ea întîlnindu-se și la costumul femeiesc din Sibiu și Făgăraș.

Faima costumului femeiesc din Muscel este însă dată de iia cu poale, confecționată din pînză de casă, țesută în două ițe. Cămașa încrêtită la gît (așa cum o întîlnim și la femeile dacice reprezentate pe reliefulurile monumentului de la Adamklissi), terminîndu-se în partea superioară cu un mic guler, este fie cu ornamen-

te brodate, fie cu decorul ales în războiul de țesut. Caracteristica iilor din Muscel o formează motivele bogate, uneori dînd un sentiment de prea amplu, realizate cu lînă, arnici, mătase, fir de argint sau de aur, fluturi și betea. Cîmpurile ornamentale se desfășoară pe piept, guler și minci, motivele constînd în: „stîlpi” sau „uluci”, lînă șerpuită, „brăduleți”, „suveicuța”, „melcul” și multe altele. Alături de iia cusută, un loc aparte îl ocupă iia împodobită prin alesături în război, reproducînd-o de fapt pe cea dintîi.

Partea inferioară a corpului este acoperită cu o fotă, de formă dreptunghiulară, strîns înfășurată în jurul șoldurilor, costumul cu fotă purtîndu-se nu numai în Muscel, ci și în Moldova de Nord, precum și pe cursul superior al văii Mureșului etc. Țesută în patru ițe, iar mai nou în două ițe, fota prezintă o notă de sobrietate, fiind fie complet neagră, fie ornamentată cu vîrgi sau motive geometrice sau mai recent florare. Mijlocul este încins cu brîie sau, mai ales cu bete învărgate, completîndu-se astfel aspectul decorativ al costumului.

Costumul bărbătesc, caracterizîndu-se și el prin aceeași notă de încheag și de fastuos în ceea ce privește ornamentica lui, se compune din: pălărie (vara), căciulă (iarna), cămașă, brîu sau chimir, ițari și opinci, pe vreme caldă, cioareci de dimie albă iarna. La acestea se adaugă vesta și cojocul sau mînteanul.

În ceea ce privește pălăria, în trecut muscelenii purtau pălăriile cu calota rotundă și joasă, cu boruri drepte și înguste, acestea fiind înlocuite mai tîrziu cu pălăriile mocănești cu boruri mici.

Cămașa, una din cele mai importante piese ale costumului, cunoaște în Muscel trei variante: cămașa cu plătă simplă, fără ornamente, cămașa cu clini sau cămașa bătrînească, cămașa cu fustă. Ornamentele realizate cu lînă, arnici și, uneori, cu fir, se desfășoară la gît, pe piept, peste umeri, de-a lungul minci și la poale, conferînd nu numai piesei în sine, ci întregului costum un caracter decorativ deosebit.

Cioarecii au un croi asemănător cu cel al ițarilor sau izmenilor din costumul bărbătesc în general. Un rol decorativ îl joacă, în ansamblul costumului bărbătesc, vesta neagră, uneori cu guler, precum și cojocul cu minci, de asemenea mînteanul confecționat din dimie neagră.

Costumul popular din zona Argeșului face trecerea între costumul muscelan, avînd aceleași piese în structura lui, însă realizate într-o manieră mai sobră, atît în ceea ce privește croiul, cît mai ales cromatica, și costumul de Vilcea. Cu unele variante subzonale sau locale (de exemplu în localitățile de pe Topolog, cum ar fi mai cu seamă la Șuici, ori în Țara Loviștei de Argeș, cu satele grupate de-a lungul unor ape, dar mai ales pe dru-

mul Sălătruc—Ciineni, costumul de Argeș cuprinde aceleași piese ca și cel din Muscel, fie că este vorba de costumul purtat de femei sau cel al bărbaților.

Cîmpia Munteniei (care cuprinde din punct de vedere administrativ județele Teleorman, Ilfov și Ialomița) se prezintă, și ea, cu un costum foarte unitar din punct de vedere morfologic, dovedînd în același timp o diversitate de forme, nu dispartate ci formînd un tot unitar.

În ceea ce privește costumul femeiesc, se întîlnesc în Cîmpia Munteniei patru tipuri: costumul cu catrințe pereche, costumul cu peșteman și catrință, costumul cu fotă încrêtită în spate și zăvelcă în față și costumul cu fustă largă („androc”) și șorț.

Găteala capului constituie un element interesant și de un deosebit pitoresc pentru această zonă. Fetele pînă la 14—15 ani purtau părul împletit într-o coadă ce pornea din creștetul capului și cobora spre spate sau împletit obișnuit în două cozi. După această vîrstă, fetele își pieptăneau părul pe spate și-l împleteau într-o singură coadă. Un moment deosebit îl constituie și aici ceremonialul nunții, pieptănătura marcînd solemnitatea și importanța momentului. Tinăra căsătorită își schimbă cu acest prilej pieptănătura și și acoperă capul cu ștergarul, știut fiind că după căsătorie femeia nu mai apărea în lume cu capul descoperit, obicei general pe întreg teritoriul României.

Cămașa încrêtită, cu broderie dispusă pe guler, piept, minci, cu o gamă cromatică armonioasă, realizată din tonuri de roșu stins, albastru, alb-gălbui și, mai rar, negru, se constituie într-una din cele mai reușite creații ale genului. Alături de aceasta, femeile din această zonă au mai purtat și cămașa cu ornamentele aiese în războiul de țesut, iar, mai tîrziu, cămașa „mocănească”.

Peste poalele cămășii se legau cu șnururi împletite din lînă, zăvelcele sau boșcelele, două țesături dreptunghiulare, cu un decor simplu dispus orizontal sau vertical sau o singură foaie țesută, cu decor de vîrgi multicolore încadrate de registre compacte de ornamente. Mijlocul se încinge cu un brîu sau cu bete. Ansamblul costumului este completat de câteva podoabe, cum ar fi: salba de băncuțe pentru frunte, cerceii de mahmudele, salba pentru gît, constînd din bani de aur sau „poli imperiali” sau, tot pentru gît, colierul de mărgean.

În ceea ce privește costumul bărbătesc, acesta este prezent în Cîmpia Munteniei sub două tipuri: costumul cu cămașă dreaptă și cioareci albi și costumul cu cămașă „zoroclie” și „poturi” (nădragi din stofă fină).

Capul se acoperea cu o pălărie de fetru sau din pai, iar iarna cu căciulă din miel, albă sau neagră, înaltă, cu moț, cu virful îndoit lateral și cea cu fundul rotund, mai joasă.

NUMELE

De îndată ce ne-am făcut intrarea în această lume, ni se stabilește o identitate. Ni se dă adică un nume. Din punct de vedere creștin am putea spune că sîntem puși sub patronajul unui nume pentru că, într-adevăr, odată cu numele ce ni se dă, Biserica ne încredințează purtării de grijă a persoanei sfinte al cărei nume îl primim. Dar, prin această, nu este diminuată cu nimic responsabilitatea noastră privind formarea propriei personalități. Din contră, această responsabilitate sporește deoarece, pe lîngă nume, ni se pune în față și un exemplu vrednic de imitat. Este exemplul sfințului al cărui nume îl purtăm.

Sfinții sînt pentru noi mijlocitori la cer, dar și pildă de felul cum trebuie să ne orînduim viața spre a fi bineplăcuți lui Dumnezeu și folositori semenilor noștri. Astfel au viețuit ei! Din iubire față de Dumnezeu, s-au dedicat cu tot zelul slujirii oamenilor. Numele lor a devenit în acest chip prestigios, încărcat cu o frumusețe deosebită.

Împărtășit la botez, numele constituie o pecete sfîntă care se imprimă asupra întregii noastre ființe: a sufletului și a trupului. Cît trăim, sîntem datorți să păstrăm nestrictă această pecete. Să dobindim prin ea virtuțile care au împodobit chipul cel dinlăuntru al sfinților. Firește că va trebui să ținem seama de timpul în care viețuim și de împrejurările specifice locului unde ne aflăm. Tot astfel au procedat și sfinții. Ei au trăit din plin realitățile vremii lor. S-au străduit să se identifice cu frămîntările și năzuințele comunității umane în care s-au născut. Tocmai prin aceasta s-au încununat ei cu nimbul sfințeniei. De altfel, comunitățile respective au fost acelea care le-au recunoscut calitatea de sfinți, pe temelul vieții lor îmbunătățite. Ele le-au popularizat numele și i-au arătat vrednicie de cinstire. Cultul lor a fost inițial un cult local. Ulterior s-a generalizat.

Iată cum ne leagă numele de societate, adică de familie, de Biserică, de propriul nostru popor, de întreaga omenire contemporană. Noi nu sîntem anonimi. Purtăm un nume. Cu acest nume ne legitimăm în fața tuturor. Este un nume cu care ne-a înzestrat Biserica și societatea pentru că este clar că nu noi ne-am ales numele ci l-am primit din partea Bi-

sericii și al societății. Obișnuit, părinții și nașii stabilesc numele. Dar ei nu-l inventează atunci, la Botez, ci aleg din tezaurul de nume al Bisericii și al neamului unul care li se pare mai frumos și despre care sînt încredințați că îi va face plăcere să-l poarte și cel pe care îl însemnează cu acest nume. În general, izvorul de inspirație este calendarul. Sînt cu totul rare și regretabile cazurile în care cei ce trebuie să hotărască numele pruncului, inventează ei unul, original în raport cu celelalte nume tradiționale doar prin ridicolul său. Biserica și societatea nu recunosc și nu încurajează astfel de nume, dovadă că nu le introduc în circuitul de valori onomastice pe care îl dețin.

Există la noi bunul obicei de a da noilor născuți numele părinților, al bunicilor și al străbunicilor. Se continuă, în acest chip o tradiție pe cît de străveche, pe atît de frumoasă și de bogată. Multe dintre aceste nume sînt nu numai ale unor mari sfinți ai creștinătății ci și ale unor eroi naționali care au devenit nemuritori prin faptele lor de vitejie.

Prețul deosebit pe care îl acordăm numelui de botez se vede și prin aceea că, obișnuit, noi românii, și nu numai noi, îl folosim înaintea numelui de familie. De altfel, în rugăciunile Bisericii, rostite în diferite ocazii pentru credinciosul luat individual, se folosește numai acest nume, deoarece sîntem încredințați că Dumnezeu îl cunoaște pe fiecare după acest nume. Așa se spune de pildă, în rugăciunea de pomenire, cuprinsă în Liturgia Sf. Vasile și rostită de preot după momentul împărtășirii: „Adu-ți aminte, Doamne, Dumnezeu nostru de tot poporul Tău și peste toți revarsă mila Ta cea bogată, împlinind tuturor cererile cele spre mîntuire. Și pe cei ce nu i-am pomenit, din neștiință sau uitare, sau pentru mulțimea numelor, Tu însuși îi pomeneste, Dumnezeule, *Cela ce știi numele și vîrsta fiecăruia...* Înșuși, tuturor toate le fii, *Cela ce știi pe fiecare și cererea lui, casa și trebuințele lui...*”

Dumnezeu ne știe după acest nume și tot așa ne știe și semenii noștri. Să ne sfințim deci viața întru el. Să ne aducem aminte că îl purtăm nu numai de ziua onomastică ci în toate zilele anului și în tot cursul vieții.

Pr. prof. D. Abrudan

Ex imo corde

De la inimă pornesc atîtea gînduri și năzuinți și toate ard în flacăra vie a dragostei de moșie, de patrie, de glie. Părinții noștri odihnesc aici și le închinăm în veci de veci altare în patria aceasta de cîntec și de zare strămoșească. Cu sentimente umane din cele mai profunde și mai calde o slujim. Ne închinăm seninei ei credințe și credem în ea nestrămutat. Cerul patriei urcă pînă la buze și înaintea ochilor ne flutură mindru tricolorul: roșu de Humor, galben de Moldovița, albastru de Voroneț.

Patria e o vatră fără de moarte. Cu glas de dojană străbunii ne ceartă: Nu-ți uita datoria, țara nu iartă. Să ne înălțăm aici precum munții Carpați peste vremelnicie ca neam de oameni buni

Cămașa nu trece de genunchi, avînd decorul dispus pe piept, umeri, poale și marginea minciilor. Pe lîngă acest tip de cămașă, cunoscută sub numele de cămașă bătrînească, se poartă și cămașa zoroclie, care prezintă o plătă și un guler înalt. Cămașa se poartă peste izmene din pînză subțire sau peste cioareci din dimie albă.

Talia se încinge cu brîu și bete, fie un brîu simplu (în tonuri de roșu, albastru și verde), fie un brîu cu alesături. Betele, la rîndul lor, prezintă o cromatică variată, în tonuri vii, puternice și un decor de rînduri șerpuite. Iarna bărbații poartă „dulame”, confecționate din dimie albă sau cojoace cu broderie policromă, aceste piese oferînd costumului

și oameni frați. Aici totul e piine și veșnicie. Să comunicăm esența prezentului căci totul este destinat luminării unor acte de comportament, reliefării modului de angajare în existență. Astăzi pentru noi e deja mîine și soarele crede în noi, și trandafirul crede și apa crede, toate cred în noi cum crede cireșul că va înflori în fiecare primăvară.

În orele calme și fertile ale dimineții, cu degetele înnuiate în soare, ne închinăm ție patrie dragă și-ți facem jurămintă că te vom apăra și te vom sluji pînă la mormînt.

Tu ești,
Țară ce ne-ai crescut la sînul tău
care ne dai și viață și mormînt,
Pămîntul tău ne mîngîie cu flori
iar cînd murim, tot ea ne ține
mînt. Prot. Ștefan Tascianu

elegantă și o notă de somptuos. În încheiere, se poate afirma că și costumul popular din Muntenia se înscrie, prin elementele sale de structură, în ansamblul costumului românesc, vîndînd aceleași trăsături morfologice-stilistice, cu surprinzătoare elemente păstrate și acolo în cîmpie, mai puțin cunoscute în trecut.

Lațul Carpaților, Dunărea, Oltul și Buzăul circumscriu zone și subzone de port popular nu numai de mare frumusețe ci ilustrează momente și procese sociale-istorice în care legăturile permanente de-a lungul istoriei și ocupațiile au asigurat unitatea și continuitatea poporului român pe aceste meleaguri.

Dr. Cornel Irimie
Marcela Necula

Mănăstirea Nicula

— vatră de evlavie creștină, de cultură și artă —

Renunțatul poet *Raiel Alberti*, poposind cu ani în urmă prin aceste părți, arăta că „șase continente și nu cinci s-ar mândri cu minile de aur ale celor care au pictat icoanele pe sticlă de la Nicula”. Și, în adevăr, frumusețea icoanelor pe sticlă niculene se bucură de un prestigiu în continuă creștere la noi și pe glob și a oferit și oferă sugestii deosebite plasticii autohtone cât și celei universale; așa ca și cele create în alte centre transilvănene.

Și, fiindcă Mănăstirea de la Nicula ocupă un loc de seamă în înflorirea acesteia, vom căuta s-o prezentăm în perspectiva vremii, fiind de-a lungul veacurilor o vestită vatră religioasă, culturală și artistică. Cei care o socotesc „un adevărat Betleem duhovnicesc și al frumuseții” au perfectă dreptate.

Satul Nicula, cu origini încă din secolul al XI-lea, se află la vreo 4 km de Gherla și 52 km de Cluj, locuitorii lui fiind agricultori și păstori, pe lângă faptul că femei, bărbați și copii din acest loc pictează pe glajă de peste două secole și jumătate.

Cea mai veche construcție în lemn a bisericii Mănăstirii Nicula este menționată pe la 1552, cunoscând refaceri ulterioare, iar unul din clopotele care au fost aici până în 1916 purta data 1401. Biserica de lemn aparține prin comparația arhitecturală și ornamentării marii arte a construcției în lemn cultivată de geniul artistic al țărănilor noștri.

În veacul trecut a fost ridicată aici o biserică de zid, lângă cea de lemn. Interiorul bisericii este plin de solemnitate și odihnă, contribuind la aceasta și pictura bizantină autohtonizată.

Mănăstirea a avut și o școală, funcționând pe la 1659, așa cum au arătat specialiștii, și pe unde au trecut să predea, pe lângă cei de aici, și călugări din Moldova ca *Samuilă* și *Ion*, sau *Atanasie* din *Singeorz*, având desigur, pe lângă preocupări didactice, și pe cele de artă. Faptul acesta își are semnificațiile lui cu rosturi adânci.

De asemeni, la Mănăstirea Nicula are loc în fiecare an la *Adormirea Maicii Domnului*, în 15 august, un mare pelerinaj adunând credincioși din toată Transilvania cât și din alte părți, legat de celebra *Icoană a Maicii Domnului care a lăcrimat*, realizată în 1681 de preotul ortodox *Luca* din *Iclod* și care a ajuns în acest locaș. Această icoană a constituit un prim model, pe lângă folclor, arta populară, cărțile sfinte și erminii pentru arta icoanelor pe sticlă de la Nicula, pe care pelerinii și iconarii le răspindeau până departe, ajungând și în America. Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului de la Nicula va ocupa un loc de seamă în plastica niculenilor, iar în jurul evenimentului au înflorit splendide cîntece populare de pelerinaj. Conform însemnărilor făcute de martori de atunci, Icoana

Maicii Domnului a lăcrimat prima dată în 15 februarie 1694, în biserica satului Nicula, continuând și după aceea.

G. Oprescu menționează totodată că gravura în lemn a meșterilor niculeni reprezintă „una din manifestările cele mai neașteptate ale îndemnării artistice a poporului român: foarte prețioasă pentru cei ce urmăresc cu dragoste dezvoltarea”. *Nașterea, Botezul, Învierea Domnului Iisus*,

fel de impunătoare și aceasta este rodul eforturilor părintelui stareț *Cleopa Nanu* și a celorlalți viețuitori ai Mănăstirii, care au muncit cu un elan adânc. Monahii de aici în frunte cu părintele *Cleopa Nanu* au cutreerat spații întinse și au reușit să adune minunate icoane pe sticlă și obiecte ale artei populare, întemeind un muzeu dintre cele mai prețioase și care constituie o carte de vizită a geniului artistic al

Sfânta Treime, Pogorîrea Sfântului Duh, Sfânta Fecioară Maria, Sfântii Ioan, Nicolae, Dimitrie, Ilie, Paraschiva și alții ocupă un loc însemnat în galeria de motive a xilografurii niculene și de la Hăjdate, realizând în același timp o îmbinare inspirată a folclorului, stenografiei locale, a liniei subtile și a formelor volumetrice.

Cine vizitează valorosul Muzeu al Mănăstirii Nicula ajunge la concluzia că meșterii satului au cultivat diferite cicluri de motive sau de teme, în limitele lor existând variante numeroase, acestea fiind deosebiți ca temperament artistic, viziune plastică, preferințe coloristice și stilistice, contribuindu-se astfel la diversitatea picturii pe sticlă a icoanelor niculene atît în cadrul unei epoci, cît și de la o perioadă la alta. Chipul *Maicii Domnului cu Pruncul în brațe*, ca să luăm un exemplu, a căpătat expresii și tente cromatice felurite, emanînd însă din toate dragostea de om și de tot ce înfrumusețează existența, umanismul lor fiind elocvent.

Icoanele cu *Nașterea, Cina cea de taină, Învierea Domnului, Măsa Raiului, Iisus și vița-de-vie, Sfânta Treime, Bunavestire* apoi cu chipul „sfinților anotimpurilor” cît și celelalte izvorăsc din adînci și curate fîntîni ale credinței cît și din harul artistic al celor mulți. Există apoi în arta icoanelor pe sticlă, pe lângă fiorul creștin, o serie întreagă de elemente moderne și „chiar ultramoderne” care anticipează din plin arta viitorului. *Marin Preda* și *A. E. Bacovski* de la noi, bunăoară, au scris elogios și adînc despre constanțele spirituale ale acestei arte, care trebuie neapărat păstrată și cultivată mai departe, ținînd de geniul poporului.

Noua clădire care va adăposti o parte din obiectele de artă populară și vechi cărți va fi la

celor mulți. Elanul și dragostea de frumos a acestora au salvat opere de artă care constituie un titlu de mîndrie pentru noi.

În ultimul timp a luat ființă la Mănăstirea Nicula un atelier de pictură a icoanelor pe sticlă care se bucură de apreciere a parte la noi și în alte părți. Atelierul trebuie însă mărit și să fie inițiat cît mai mulți în această artă cu nobilă rezonanță.

Monahul *Ilarion Mureșanu* are realizări în iconografia pe sticlă pline de vigoarea frumuseții, fiind premiat totodată pe țară. El duce mai departe marea tradiție a artei noastre. Artă lui *Ilarion Mureșanu* vine de departe, iar elementele originalității ei sînt evidente. Tot Niculei aparține și părintele *Ieromonah Artemie Popa*, talentat pictor de biserică, iar părintele *Irineu Crăciun* cultivă cu succes cuvîntul frumos, ca să luăm cîteva nume. Munca și devotamentul duhovnicesc al monahilor de la Mănăstirea Nicula în frunte cu părintele *Cleopa Nanu* se remarcă de la început, la fel ca și ospitalitatea caldă și deschisă arătată oricui. Spiritul de evlavie însoțește din plin truda lor.

Menționăm totodată că icoane pe sticlă ale unor meșteri din Nicula au fost cumpărate prin București de japonezi, organizînd cu ele expoziții la *Tokio* și *Hiroșima*, care s-au bucurat de aprecieri pline de strălucire. De asemenea, în Japonia se găsesc de vânzare ilustrate realizate acolo după icoane pe sticlă create de meșteri niculeni contemporani, succesul lor rămînd de admirat.

Mănăstirea Nicula oferă adînci oaze de duhovnicie, frumusețe și ospitalitate și popasul făcut aici conferă sufletului bucurie, liniște, și-l ajută pe oricine să înțeleagă mai bine izvoarele unei arte de impunător prestigiu.

Dr. Ion Apostol Popescu

Aniversări:

DIMITRIE EUSTATIEVICI

250 de ani de la naștere

Brașovul, oraș de rezonanță în viața țării, a dat de-a lungul veacurilor personalități marcante care au contribuit în mod fructuos la dezvoltarea culturii noastre naționale.

Printre aceste personalități se numără și fiul protopopului *Eustatie Grid* de la biserica „Sf. Nicolae” din Șcheii Brașovului, *Dimitrie Eustatievici*, ultimul descendent al unei valoroase familii de cărturari originare din părțile Făgărașului, născut în anul 1730.

Format de timpuriu în casa părintească cu profunde implicații în menținerea tradiției ortodoxe, însușindu-și primele noțiuni de educație în cadrul școlii din Șchei, la care tatăl său, ca dascăl și apoi protopop al bisericii, și-a adus un aport deosebit la susținerea și dezvoltarea ei, *Dimitrie* avea să-și continue studiile la celebra *Academie* din Kiev, înființată de *Petru Movilă*, unde tînărul brașovean va obține două atestate de laudă emise în anul 1753.

Cu un bogat bagaj de cunoștințe se reîntoarce la Brașov pentru a funcționa ca profesor la școala românească din Șchei, unde se remarcă prin străduințe deosebite pentru îmbunătățirea programei școlare la această instituție. Între anii 1762—1786 dascălul brașovean avea să devină secretar eparhial în Șchei, Rășinari și Sibiu, pentru ca ulterior să fie numit primul director al școlilor naționale neunite din Transilvania, funcție care i-a dat posibilitatea să desfășoare o rodnică activitate culturală. În acest sens a organizat numeroase școli la orașe și sate și a elaborat valoroase manuale școlare, fapt ce a contribuit la ridicarea învățămîntului în această perioadă. Dintre aceste lucrări amintim: „Du-

cere de mină sau povățuire către aritmetică sau socoteală”, Sibiu 1789, „Scurt izvod pentru lucruri de obște și dechilin în scrisori de multe chipuri”, Sibiu 1792, „Dezvoaltele și tilcuitele Evangheliei...”, Sibiu 1790, „Sinopsis, adică cuprindere în scurt a cei vechi și a cei nouă scripturi, adică a Biblii”, Sibiu 1791, precum și „Insemnări de cronică ale clericilor de la Șcheii Brașovului 1512—785”, preluate din cronică protopopului *Vasile și Radu Tempea* din Șcheii Brașovului, cu adausuri privitoare la *Neagoe Basarab* și *Mihai Viteazul*, precum și scurte însemnări din *Istoria Transilvaniei*.

Dintre toate scrierile lui *Dimitrie Eustatievici*, cea mai importantă este *Gramatica Românească*, scrisă între anii 1755—1757, pe cînd se găsea dascăl al școlii din Șchei, lucrare dedicată domnului muntean *Constantin Mavrocordat*, cărturar iluminist care a promovat ideea menținerii și consolidării limbii române, contribuind în acest fel și la întărirea legăturilor Transilvaniei cu Țara Românească. În „*Precuvîntare*” la *Gramatică*, *Eustatievici* arată că scopul acesteia era de a scoate în evidență bogăția limbii române și de a stabili reguli după care trebuie să fie scrisă, vorbită și înțeleasă această limbă. Autorul voia să facă din gramatica sa un mijloc de educație morală și în același timp de instruire multilaterală a cititorilor.

Rodnica viață a cărturarului *Dimitrie Eustatievici*, dedicată culturii naționale se intrerupe în anul 1796 lăsînd în urma sa un nume la loc de cinste în istoria învățămîntului românesc.

Faust Remus muzeograf

Cripta unei bazilici creștine descoperită la Tomis

Cu prilejul unor lucrări edilitare de construcție efectuate în prima jumătate a lunii noiembrie 1980, la Tomis (Constanța de azi), s-a descoperit cripta unei bazilici creștine, în sectorul de sud-vest al peninsulei tomitane, la nord de str. 9 Mai, la est de str. *Karl Marx* și la vest de str. *Maior Șonju*.

Orientarea acestui străvechi lăcaș creștin este SEE—NVV cu absida la SEE. Corpul absidal din care făcea parte și cripta, era orientat spre răsărit. O situație specială determinată de intervenția constructorului a făcut ca pe retele de vest al criptei să apară în profilul săpăturii. Cripta se află în corpul absidei din care se mai păstrează construcția în arc din partea de NE, la numai 35 cm sub nivelul actual de călcare. În stadiul actual al cercetării s-a putut studia doar cripta și casa scărilor care făcea accesul din absidă în criptă. Casa scărilor mai păstrează un număr de 5 trepte realizate din calcar, lungi de 62—65 și 68 cm, înălțimea lor variînd între 30 și 49 de cm. Pe perețele de E al căii de acces se mai păstrează mortarul antic de culoare albă care acoperea perețele din piatră — zidul fiind din piatră și legat cu mortar alb-roziu cu cărămidă pisată în compoziție. În momentul descoperirii s-a constatat că între camera criptei și casa scărilor era ridicat un zid de 40 cm, lucrul din piatră legat cu pămînt, ceea ce denotă că micul lăcaș a fost închis repede probabil într-un moment de restriște pentru acest oraș. În felul acesta se asigurau relicvele în criptă. După evacuarea pămîntului care a pătruns în camera subterană a criptei, a apărut o încăpere boltită avînd o lungime de 1,52 m, o lățime de 1,22 m și o înălțime maximă în tavanul boltit de 2,05 m. Tavanul boltit este realizat din cărămidă pătrată cu laturile de 0,33 m, groase de 0,04 m, așezate pe un pat de mortar. Înclinația primului rînd de cărămizi pe pereții propriu-zisi ai criptei dau unghiul de deschidere al bolții

— 31°. Pe pereții de NE, de E și V la 0,78 m de la nivelul de călcare în criptă apare cîte o nișă boltită înaltă de 0,56 m și lată de 0,44 m. În nișa de pe perețele de răsărit — astupată etanș cu o cărămidă obișnuită dar cioplită special pentru a închide nișa — s-a descoperit în situ un vas de sticlă de formă globulară cu profilul teșit, avînd două torți prinse de gîtul cilindric și umerii vasului. Acest vas s-a găsit într-o casetă din lemn de ciereș (putrezită în momentul descoperirii), iar caseta a fost imbrăcată inițial în mătase roșie a căror urme se mai păstrează pe fragmentele ei de lemn. Analizele de laborator au scos la iveală urme de ulei în interiorul vasului, probabil Sf. *Mir*, fiind astupat cu un dop de plută, de asemenea, găsit putrezit în momentul descoperirii.

Deasupra nișei de la răsărit se păstrează o cruce de tip „cruză latină”, realizată cu vopsea roșie, decolorată din cauza umidității și a timpului. Trebuie subliniat că pe toți pereții criptei, realizați din piatră legată cu mortar alb-roziu, se păstrează tencuiala peste care a fost marcată crucea de care s-a amintit.

Atît crucea pictată cît și vasul-reliquar din sticlă, datează construcția în sec. V—VI.

Lăcașurile creștine de tip bazilical din sec. IV—VI, descoperite pînă acum în acest oraș, pe de o parte, reprezintă cele mai concludente „mărturii ale unei activități constructive și ale unei vieți creștine importante și organizate” așa cum se exprima un istoric de artă, iar pe de alta, fac dovada vechimii și vitalității creștinismului pe meleagurile străbunilor noștri din Dacia Pontică (*Dobrogea de azi*), și în mod deosebit la Tomis — metropola acestei străvechi provincii a neamului nostru.

Această importantă descoperire arheologică reprezintă o contribuție de valoare pentru istoria poporului și creștinismului nostru.

† EPIFANIE NOROCEL

Din cugetarea patristică

Sfîntul Ioan Scărarul: DESPRE RUGĂCIUNE

„Rugăciunea, în ființa ei, este o convorbire și o unire sfîntă a omului cu Dumnezeu, este... mamă și totodată fiică a lacrimilor, mijlocitoare a iertării păcatelor, punte ce ne poartă peste torentul ispitelor, stavilă împotriva amărăciunilor, bucurie viitoare și ocupație fără de sfîrșit; ea este izvor al virtuților, luminătoare a inteligenței, mărturie a nădejzii, suprimare a tristeții, îndulcire a mîniei, oglindă a creșterii duhovnicești, descoperire a lucrurilor viitoare, semn al mării veșnice”.

Decesul Patriarhului Benedict al Ierusalimului Sfințirea bisericii Seminarului

Teologic din Caransebeș

Miercuri, 10 decembrie 1980, a trecut la cele veșnice fericitul întru adormire patriarh al Ierusalimului Benedict I-ul. Luind cunoștință cu întristare despre această veste, Prea Fericitul Patriarh Iustin a delegat pe I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului și pe P. Cuv. Arhimandrit Vasile Cornilă, superiorul așezământului ortodox-român de la Locurile Sfinte, să reprezinte Biserica Ortodoxă Română la funeralii.

Sosind la Ierusalim în 12 decembrie, I.P.S. Sa împreună cu P. Cuv. Arhim. Vasile Cornilă s-au prezentat la Patriarhie, unde s-au prosternat la catafalcul ilustrului dispărut așezat în paraclisul Sf. Împărați Constantin și Elena după care, în sala sinodală, au transmis convenitele condoleanțe I.P.S. Mitropolit Ghermanos, locțiitor de patriarh și membrilor Sfintului Sinod ierusalimitean.

Înmormintarea s-a desfășurat duminică 14 decembrie, începând cu ora 7,30 când, în același paraclis, s-a oficiat utrenia, sfânta liturgie și prohodul. Se aflau în jurul catafalcului ierarhii Patriarhiei Ierusalimului, monahi, preoți și credincioși. Din partea altor Biserici ortodoxe surori erau de față: I.P.S. Mitropolit Spiridon al Rodosului — Patriarhia Constantinopolului, I.P.S. Mitropolit Juvenalie al Krutiței și I.P.S. Arhiepiscop Kiril al Viborgului — Patriarhia Moscovei și întregii Rusii, I.P.S. Mitropolit Varnava al Kitrosului și I.P.S. Mitropolit Hrisostom al Peristerei — Biserica Greciei, I.P.S. Mitropolit Silas al New-Jerseyului — Arhi-

episcopia greacă din America și delegația Patriarhiei Române, căreia s-a alăturat obștea așezământului ortodox-român din Sfânta Cetate și pelerini români la Locurile Sfinte. Mai erau prezenți delegații ai autorităților de stat izraeliene, delegații ai statului elen și delegații ai altor culte religioase din Ierusalim.

Delegația ortodoxă-română a depus o coroană la sicriul decedatului și împreună cu ceilalți slujitori a contribuit la oficierea slujbei prescrise.

Înceindu-se prohodul, s-a pornit pe jos, în procesiune, spre biserica „Viri Galileii” de pe muntele Măslinilor din preajma reședinței particulare a patriarhului Ierusalimului. Clerul și psalții intonau obișnuitele cântări funebre. O mare mulțime de persoane, creștini și necreștini, a însoțit cortegiul.

În dreptul catedralei Patriarhiei armene, așteptau patriarhul armean înconjurat de cler, cântăreți și credincioși. S-a oficiat un scurt dar impresionant serviciu de pomenire.

Mai departe, traseul a fost străbătut cu mașinile pînă la biserica de pe muntele Măslinilor, unde era prevăzută o sumară ceremonie funebră. Mulțimii participanților s-au alăturat președintele Statului Israel, însoțit de miniștri, primarul Ierusalimului Teddy Kollek, alți primari și reprezentanți ai Knesetului, între care fostul ministru Moșe Dayan, delegații ai Statului elen, reprezentanții cultelor religioase din Ierusalim (creștine, mozaic și musulman).

I.P.S. Mitropolit Ghermanos, locțiitor de patriarh și consulul grec din Ierusalim au rostit cuvântări întru cinstirea decedatului.

Ceremonia s-a încheiat cu așezarea sicriului în cripta dinaintea pregătită din interiorul bisericii.

La 16 decembrie, înainte de reîntoarcerea în țară, I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului însoțit de P. Cuv. Arhim. Vasile Cornilă, s-au prezentat din nou la Patriarhie. Primiți de I.P.S. Mitropolit Ghermanos, i-au exprimat încă o dată compasiunea Prea Fericitului Patriarh Iustin, a membrilor Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în legătură cu pierderea suferită, urarea ca Patriarhia Ierusalimului să-și redobândească întăritătorul de care are trebuință, dorința Patriarhiei Române de a continua și dezvoltarea bunele legături tradiționale cu Patriarhia Ierusalimului.

I.P.S. Mitropolit Ghermanos, la rindul său, a cerut să fie transmise Prea Fericitului Patriarh Iustin, Sfintului Sinod, întregii Biserici Ortodoxe Române, profunda recunoștință a Patriarhiei Ierusalimului pentru părtășia la doilul care a încercat-o, nădejdea continuării relațiilor reciproce de totdeauna, înalta apreciere a rolului pe care Ortodoxia românească îl joacă în viața religioasă contemporană.

Prin moartea fericitului întru adormire patriarh Benedict I-ul, creștinătatea pierde pe unul din ierarhii proeminenți care timp de câteva decenii a condus destinele importante Patriarhiei a Ierusalimului.

Isprăvindu-se lucrările de construcție a bisericii din incinta Seminarului teologic din Caransebeș, cu hramul Sfintului Ierarh

Iosif cel Nou de la Partoș, duminică 26 octombrie a.c., din încredințarea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Nicolae al Banatului, a fost oficiată binecuvîntarea acestui nou sfânt lăcaș de închinare și rugăciune de către Prea Sfințitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul, asistat de P. C. Preot Petru Dorobanțu, consilier și un sobor de preoți și diaconi alcătuit din cadrele didactice ale școlii.

Prea Sfinția Sa a adresat apoi celor prezenți, elevi și profesori, un cuvînt marcînd semnificația și importanța momentului pentru viața și activitatea școlii înzestrată de acum cu o biserică în care elevii își vor putea desăvîrși atît educația duhovnicească cît și practica liturgică atît de necesară.

În cadrul vecerniei din seara zilei, Prea Sfințitul Episcop-vicar Timotei a dezvoltat în fața elevilor una din temele din programa educației duhovnicești intitulată: „Sensul creștin al prieteniei. Frumusețile prieteniei în concepția Sfinților Părinți”.

Moment aniversar:

AGNITA, oraș multiseclar

În luna decembrie 1980, orașul Agnita și-a sărbătorit împlinirea a 700 ani de la prima atestare documentară scrisă.

Începînd din anul 1280, Agnita există ca o așezare de sine stătătoare cunoscută pe teritoriul Transilvaniei.

Cu prilejul sesiunii de comunicări științifice dedicată prezentei aniversări, s-au prezentat dovezi istorice și arheologice, care au demonstrat că localitatea poartă amprentele unei vetre străbune în care dintru începuturi a existat o populație geto-dacică. Au fost descoperite o mulțime de obiecte de ceramică, pietre de mormînt, tipare de lut, figurine și altele. La o distanță de 2 km de oraș, la locul numit „Cetate” între Dealul Frumos și Agnita s-au descoperit fundațiile unui turn de strajă precum și urmele unui drum roman pietrit, care lega castrul de la Cînșor cu cel de la Sighișoara.

Trecutul orașului — bogat în evenimente, oferă satisfacția de a ne aminti faptul că Agnita a beneficiat de atenția unor oameni de seamă din istoria poporului nostru. La 15 Aug. 1448, în timpul Agnita, Iancu de Hunedoara ia unele măsuri strategice pentru întărirea Cetății, întărirea bisericii și transformarea ei în cetate de apărare. În 18 nov. 1466, Matei Corvin acordă dreptul de paloș Agnitei, și dă hotărîrea ca Agnita să fie înzestrată cu 4 turnuri și 3 centuri. La 24 febr. 1600, Mihael Viteazul poposește în Agnita — fapt confirmat prin emiterea unui document.

aplecă o viață întreagă asupra textelor românești: sînt zeci de pagini de note și trimiteri finale la izvoarele sintezei sale din urmă, scrisă cu o admirabilă pasiune, ajutat abia pe sfert de puterea ochilor săi în ultimii ani. Dar el cunoștea și folosește aici consecvent izvoare documentare din cărți și studii rare, de acum șase-șapte decenii, cum și studii de specialitate de circulație restrînsă, tipărite de profesori ai institutelor teologice de la București și Sibiu (frecvent este citată *Ist. Bis. Ort. Rom.* a prof. M. Păcurariu, 1972). Cine parcurge biblio-

Alături de alți luptători pentru dreptate și libertate socială în anul revoluționar 1848, găsim și pe cei doi hîrtibăceni aleși ca secretari ai adunării de la Blaj: August Treboniu-Laurean și Iacob Blaga. Dintre participanții la actul Unirii — 1 dec. 1918, amintim pe avocatul Simion Crețeanu și căpitanul Axente Lenea (înmormîntat lingă biserica Sf. Nicolae-Agnita), iar ca membrii de drept, protopopul Iacob Munteanu și Ion Botezan.

În actele-document păstrate în muzeul orașului la loc de cinste este înscrisă contribuția preoților ortodoxe române, care totdeauna a fost alături de aspirațiile locuitorilor acestor meleaguri: aspirații de dreptate, libertate și unitate națională ale întregului popor român.

Din vechea cetate a breslelor unde românii și germanii munciau cu greutate pentru a-și câștiga existența, astăzi Agnita s-a transformat într-un centru economic și cultural important însumind o populație de 14.500 locuitori, toți uniți în muncă pentru o viață în pace și prosperitate.

Pr. S. Săsăujan, Agnita

O sinteză originală asupra culturii noastre medievale

— ultima carte a lui Mario Ruffini —

Recent a apărut în Editura Nagard (Drăgan) de la Roma *Aspetti della cultura religiosa ortodossa romana medievale* (sec. XIV—XVIII), frumoasa carte a regretatului profesor italian Mario Ruffini, dispărut dintre noi la o venerabilă vîrstă, nu mult timp după ce cartea lui a fost deja difuzată. M. Ruffini a fost un vechi și fidel prieten și cercetător al culturii, literaturii și limbii române, *doctor honoris causa* al Universității din București, autor erudit, obiectiv, al unor studii importante asupra unor faze decisive ale istoriei culturii noastre romanice, de care și-a legat existența și cariera lui universitară. Acum patru decenii citeam cu gratitudine, în plin război (1941), cartea lui asupra rolului Școlii Ardelene în modernizarea culturii și limbii române, în demonstrarea adevărului asupra *dreptății noastre istorice*, într-un moment în care autoritățile țării lui, atrase în jocul nefast al dictaturii hitleriste, hotărîseră monstruosul Diktat de la Viena, prin care ni se făcea cea mai revoltătoare nedreptate, răpîndu-se o parte sacră a patriei istorice: *La Scuola latinista romana* a acestui mare istoric și dascăl, mereu lucrînd pentru cunoașterea și difuzarea culturii și limbii române în străinătate, este un mare omagiu adus corifeilor acelei ilustre Școli care a început să se afirme exact acum două secole (1780), folosind studiul istoriei, al limbii, tradițiile culturale și religioase ale poporului nostru, pentru a impune adevărul și a obține drepturi legitime pentru poporul român, cel mai vechi și mai numeros în Transilvania oprimată de năvălitori hrăpăreți, a căror morală sta în virful săbiei. Am citit apoi alte studii originale (Dosofoei, Antim) și frumoasa *antologie Eminescu*, iar mai recent *Influența italiană asupra culturii și limbii române în epoca lui Brîncoveanu* (carte tipărită la München în 1974). Aceste pagini — cînte-

cul lebedei — despre „aspectele culturii religioase ortodoxe române medievale (sec. XIV—XVIII)”, în care cercetătorul cu vastă erudiție, familiarizat cu izvoarele cele mai vechi ale culturii noastre, străduitor în cunoașterea celor mai noi date, scoase la iveală prin munca istoricilor de azi, ne dă o admirabilă *sinteză istorică, literară și lingvistică* asupra culturii românești medievale, străbătută de un suflu afectiv, atașat spiritualității eroice românești, care a conservat și îmbogățit moștenirea romanității noastre orientale, într-un perimetru geografic de răscruce, cu asimilarea unor influențe pozitive, venite din cele patru puncte cardinale în limbile latină, greacă ori slavonă, pentru ca apoi tezaurul culturii noastre medievale să propulseze pînă departe în sud-estul euro-asiatic creațiile genului local, cum s-a mai spus și în cărțile lui Iorga, Panaitescu, Cartojan etc.

Prima parte a cărții lui M. Ruffini fixează reperele culturii ecleziastice române din secolele citate, scriind despre influența slavă și bizantină asupra vieții religioase a țării românești și despre legăturile specifice cu Muntele Athos, — influența bizantină fiind sporită în sec. XVIII cînd fanarioții sînt impuși de puterea otomană, cînd însă în Transilvania se reiau, cu sprijinul direct interesat al puterii habsburgice, legăturile directe cu latinitatea occidentală, cu centrele de cultură și învățămînt din Viena și Roma, în urma luptelor lui Inocențiu Micu, episcopul patriot, întemeietor al școlii românești de la Blaj. Cum autorul cărții a consacrat studii speciale (și cărți tipărite la noi, anii trecuți) lui Const. Stolnicul Cantacuzino, lui Dosofoei și Varlaam, lui Antim Ivireanu și epocii lui Brîncoveanu, sinteza de acum este mai temeinică, mai la zi și, deci, mai instructivă. Capitolul II se ocupă de mănăstiri ca focare de cultură

din cele trei mari provincii istorice, în ordine: Muntenia, Moldova, Transilvania-Maramureș-Banat. La repertoriul lor atent, riguros controlat cu documentele studiate, s-ar putea adăuga unele detalii pe care le aduce volumul semnat de Bordeianu-Vladcovschi: *Învățămîntul românesc în date* (Junimea 1979), unde sînt numeroase atestări de școli și tipografii în lăcașuri vechi de cult, mai ales în mănăstiri, „focare de cultură”, cum zice M. Ruffini. Capitolul următor conține repertoriul copiștilor, tipografiilor, traducătorilor, — preoți și laici. Multe pagini sînt rezervate copiștilor de *manuscrite românești*, prevăzînd în raport cu scrisul slavon și grecesc. În ultimul deceniu al sec. XVIII, reținem activitatea dinamică a starețului Iachint de la Cernica de lingă Bucureștii de azi, ca și munca multor călugări din mănăstirile ardelene, unde tradiția manuscriselor era veche, de mai bine de trei secole. În anul deschiderii școlilor de la Blaj (1754), un preot Vasile scrie un Octoih și un Penticostar tocmai la Marghita, lingă Oradea (g्रेसită însă indicația „nel paese di Cheriu”, p. 124, — căci e vorba desigur de așa numita, în documente, „țara Ierului”).

„Cultura ecleziastică” din cap. 4 al acestei frumoase cărți trece în revistă, sistematizînd un material foarte bogat, categoriile de scrieri sacre, — de la istoria religiei la cărțile de cult, la culegerile de omilii și texte apocrifice și scrieri apologetice. E o privire de ansamblu, la încheierea volumului, instructivă, originală, ilustrînd secole de efort cultural în sensul nobilelor aspirații ale unor autori de renume bine cunoscuți, cu merite necontestate în fărîmarea unei conștiințe naționale pe baza tradițiilor spirituale, lingvistice, istorice: Coresi, Varlaam, Dosofoei, Simeon Ștefan, Antim Ivireanu etc.

Impresionantă este deci documentarea acestui venerabil autor,

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Lector Aurel Jivi — redactor adjunct; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehoredactor: Diac. Ezechil Oanca.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.